Základní a Mateřská škola Dušejov, příspěvková organizace

Minimální preventivní program

Charakteristika školy

Základní škola je provozována v jedné budově spolu se školní družinou. Součástí areálu je školní hřiště a školní zahrada. Školka v současné době působí v detašovaném pracovišti v sousedství školy.

ZŠ Dušejov je úplná devítiletá škola venkovského typu. Zřizovatelem školy je obec Dušejov. Školu navštěvují žáci z Dušejova a podstatnou část tvoří i žáci dojíždějící z okolních obcí a několik žáků též z Jihlavy. Škola soustřeďuje větší počet žáků, kteří absolvují výuku podle IVP.

Základní údaje o škole

Název a adresa školy	ZŠ a MŠ Dušejov, příspěvková organizace 588 05 Dušejov
Ředitelka školy	Ing. Martina Neprašová, Ph.D. zsdu.skola@seznam.cz
Školní metodik prevence	Mgr. Pavel Selinger pselinger@centrum.cz
Školní výchovný poradce	Ing. Jana Vašků vaskujana@centrum.cz

Cílem programu je vzdělávat žáky a výchovně na ně také působit v oblasti prevence sociálně patologických jevů: tj. šikany, drogových a jiných závislostí, zneužívání dětí, záškoláctví, kriminality, rasismu, intolerance.

Protidrogové výchovně vzdělávací působení je významnou součástí výuky žáků školy a zahrnuje informace o látkách zakázaných i tzv. volných drogách a medikamentech. Informace, které žáci získají, vedou k pochopení škod zdravotních, sociálních, psychických a materiálních, které způsobí návyk na tyto látky.

Výchovně vzdělávací specifikum působení na žáky je zaměřeno na osvojování dovedností sociálních, které vedou k formování zdravého sebevědomí. Tímto dochází k předcházení frustrace, vzniku tzv. sebeznehodnocujícího sebepojetí, které může u žáka způsobit stres, vyvolat obavy z neúspěchu atd. Pochopení žáka a následný vznik zdravého sebevědomí je základem vyrovnané a odolné osobnosti nepodléhající závislostem, osobnosti, která formuluje vlastní názor, dle kterého se rozhoduje a formuje postoje zvyšující odolnost jedince proti formám sebedestrukce.

Pochopení sebe sama a kladný přístup k sobě, svému zdraví, společnosti, hodnotám, tradicím a k životu vůbec představuje faktor, který ovlivňuje životní styl člověka a jeho společenskou interakci.

Závazné dokumenty pro realizaci MPP

- ZÁKONY
- Zákon č. 561 ze dne 24. září 2004 o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) - ve znění zákona č. 178/2016 Sb., s účinností ke dni 1. září 2016
- 562/2004 Sb. změna některých zákonů v souvislosti s přijetím školského zákona
- 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů
- Zákon č. 379/20015 Sb., k ochraně před škodami působenými tabákem, alkoholem, návykovými látkami

VYHLÁŠKY

- VYHLÁŠKA 27/2016: Vyhláška o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných
- vyhláška 197/2016 Vyhláška, kterou se mění vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další vyhlášky

- Novela 412/2006 Vyhlášky o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditačních komisí a kariérním systému pedagogických pracovníků č. 317/2005Sb.

METODICKÉ POKYNY A DOPORUČENÍ

- Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních (č.j. MŠMT-21149/2016)

- Metodické doporučení k prevenci rizikového chování dětí, žáků a studentů ve školách a ve školských zařízeních č.j. 21291/2010-28 + přílohy pro jednotlivé typy rizikového chování : 1. návykové látky, 2. rizikové chování v dopravě, 3. poruchy příjmu potravy, 4. alkohol, 5. syndrom CAN, 6. školní šikanování, 7. kyberšikana, 8. homofobie, 9. extremismus , rasismus, xenofobie, antisemitismus, 10. vandalismus, 11. záškoláctví, 12. krádeže, 13. tabák, 14. krizové situace spojené s násilím, 15. netolismus , 16. sebepoškozování, 17. nová náboženská hnutí, 18. rizikové sexuální chování, 19. příslušnost k subkulturám, 20. domácí násilí
- Metodický pokyn Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k výchově proti projevům rasismu, xenofobie a intolerance, č.j.: 14423/99-22
- Metodický pokyn k jednotnému postupu při uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví, č.j.: 10194/2002–14
  související normy: *Zákon o sociální potřebnosti č. 422/2003 Sb. (novela zákona č. 482/1991 Sb.) – ohlašovací povinnost školy při neomluvených hodinách; Zákon o*

sociálně-právní ochraně dětí č. 359/1999 Sb. (změny-platné znění od 1.1.2015 – více o ohlašovací povinnosti školy

- Spolupráce předškolních zařízení, škol a školských zařízení s Policií ČR při prevenci a při vyšetřování kriminality dětí a mládeže a kriminality na dětech a mládeži páchané, č.j.: 25884/2003-24
  související norma*: Zákon o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže č. 218/2003 Sb.platné znění od 1.6.2015*

Metodický pokyn k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních zřizovaných MŠMT Č.j.: 37 014/2005-25

Vytyčení sociálně patologických jevů

MPP se zaměřuje na prevenci všech negativních sociálních jevů, které se ve škole mohou vyskytovat:

- Záškoláctví
- Drogové závislosti, alkoholismus a kouření
- Kriminalita a delikvence
- Nebezpečí virtuálních drog (počítače, mobilní telefony, …)
- Xenofobie, rasizmus, intolerance, antisemitismus
- Šikanování, vandalismus a jiné formy násilného chování
- Patologické hráčství (gambling)

Cílové skupiny programu

Všichni žáci školy.

Zvláště je třeba se zaměřit na:

- děti se zdravotními problémy
- žáky se specifickými vzdělávacími potřebami
- žáky ze sociálně slabých rodin
- žáky z odlišných etnických skupin
- žáky, kteří rizikové chování sami vykazují

Úkoly stran participujících na tvorbě a plnění MPP

Vedení školy:

- koordinovat, pravidelně kontrolovat a vyhodnocovat preventivní činnost
- spolupracovat s rodiči a institucemi, které se podílejí na prevenci
- usilovat o zajištění finančních prostředků určených na aktivity
- ve spolupráci s třídními učiteli a metodikem prevence řešit přestupky proti školnímu řádu, které souvisí se sociálně patologickými jevy
- vést evidenci základních právních předpisů a norem, metodických pokynů a dalších materiálů

Metodik prevence:

- spolupracovat s vedením školy při plnění jeho úkolů
- poskytovat vyučujícím a žákům odbornou pomoc a radu
- koordinovat postup při zjištění SPJ
- informovat vedení školy a pedagogický sbor a rodičovskou veřejnost o nových poznatcích a zkušenostech v oblasti prevence
- účastnit se školení a seminářů s preventivní tématikou

Výchovný poradce (VP)

- spolupracovat se ŠMP při tvorbě a realizaci MPP
- přinášet do programu opatření, která souvisejí s problémy v učení, chování, záškoláctvím a volbou povolání
- upozorňovat na žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, kteří mohou být ohroženi rizikovým chováním
- spolupracovat s rodiči, učiteli a PPP, navrhovat podpůrná opatření
- Vést dokumentaci o své činnosti a poskytovat zpětnou vazbu ŠMP

Třídní učitelé

- realizovat preventivní činnost přímo ve třídách
- všímat si signálů rizikového chování a informovat ŠMP a VP
- zapojovat třídní kolektiv do aktivit dle MPP

Všichni pedagogičtí pracovníci:

- neustále aktualizovat své poznatky a informace z oblasti prevence
- v rámci možností svých vyučovacích předmětů řešit problematiku prevence SPJ
- v rámci možností svých vyučovacích předmětů zavádět do vyučování prvky etické a právní výchovy, výchovy ke zdravému životnímu stylu, preventivní výchovy
- klást důraz na lidská a občanská práva a povinnosti, úctu k lidskému životu, toleranci, respekt k odlišnosti
- působit na žáky vlastním příkladem
- neopomíjet a nepřecházet veškeré příznaky a projevy SPJ, či rodícího se problému
- spolupodílet se na řešení výše zmíněných problémů s vedením školy, VP, metodikem prevence a příslušnými institucemi

Oblasti zaměření programu:

1) *Výchova ke zdravému životnímu stylu*

- cíl: napomáhat žákům, aby měli úctu nejen ke svému zdraví, ale i ke zdraví ostatních, rozvíjet v dětech pocit vlastní zodpovědnosti za své zdraví.

2) *Posilování komunikačních schopností*

- *cíl:* vést žáky k umění řešit problém a asertivními metodami se umět vyrovnat s konflikty a problémy, požádat vhodně o pomoc, adekvátně reagovat na kritiku, umět zformulovat konkrétní a jasnou otázku, vyslovit vlastní názor a umět jej obhájit.

3) *Odstraňování nedostatků v chování*

- cíl: učit žáky, aby uměli pracovat se svými emocemi a rozuměli jim, uměli reagovat na stres, sebedestrukci a zvládali jejich extrémní podoby (výbuchy vzteku, pláč ad.)

4) *Vytváření pozitivního sociálního klimatu*

- cíl: vytvářet žákům bezpečné prostředí, vzbuzovat v nich důvěryhodnost a oporu, zvyšovat jim sebevědomí a posilovat schopnost vyrovnat se s neúspěchem

5) *Zvyšování sociální kompetence*

- cíl: napomáhat žákům rozvíjet sociální dovednosti, aby se dobře orientovali v sociálních vztazích, aby také cítili odpovědnost za své chování a uvědomovali si možné důsledky svého chování

Řešení přestupků

Školní řád zakazuje užívání a distribuci drog, pití alkoholu, kouření cigaret a e-cigaret, nošení zbraní a předmětů ohrožujících zdraví, řeší šikanu a kyberšikanu, záškoláctví, krádeže a ničení majetku. Se školním řádem a sankcemi za jeho porušení jsou seznámeni žáci i rodiče.

Výchovná opatření (dle závažnosti přestupku)

- napomenutí a důtka třídního učitele
- důtka ředitelky školy
- snížení známky z chování

V případě výskytu těchto situací bude přistoupeno k následujícím opatřením:

- individuální pohovor s žákem
- pohovory se svědky
- pohovor se žákem a rodiči, součástí zápis z jednání
- jednání výchovné komise
- spolupráce s rodiči – doporučení s odborníky (PPP, SVP…)
- v případě nezájmu rodičů - OSPOD
- v případě dealerství, násilí, závažné šikany ohlášení policii
- Pokud se objeví šikana na škole, bude postupováno podle Metodického pokynu MŠMT k prevenci šikanování mezi žáky škol a školských zařízení.

Krizový plán proti šikaně

Charakteristika šikany

Agresivní chování ze strany žáků vůči žákovi nebo skupině žáků či učiteli a je založeno na vědomé, záměrné a úmyslné snaze (obvykle skryté) ublížit fyzicky, emocionálně, sociálně nebo i profesionálně. Šikana je charakteristická nepoměrem sil.

Přímá šikana:

Může mít podobu fyzickou (bití, plivání, tahání za vlasy…), verbální (vulgární nadávky, zraňující komentáře k rase, národnosti, výhrůžky, …), neverbální (urážlivá gesta, výhružné výrazy, ničení věcí…)

Nepřímá šikana:

Má za cíl způsobit emocionální a psychické utrpení a poškodit sociální status oběti. Útočník působí bolest tak, aby to vypadalo, že žádný takový záměr nemá. Hlavní agresor k útoku často využívá prostředníka. Nepřímá šikana může zahrnovat ignoraci, izolování žáka, pomluvy, neoprávněná nařčení…

Kyberšikana:

Může mít podobu např. zakládání falešných profilů s dehonestujícím obsahem, prezentace ponižujících videí, prezentaci zraňujících komentářů, rozesílání vulgárních nebo výhružných koláží, výhružné SMS, …Kyberšikana má mnohem větší dosah. Kyberšikana bývá u dětí školního věku často doplňkem klasické přímé a nepřímé šikany. Škola se musí kyberšikanou zabývat vždy, když se o ní dozví.

Většina obětí šikany se snaží situaci udržet co nejdéle v tajnosti, bojí se někomu svěřit.
Důvodem nebo obsahem šikany může být jakákoli odlišnost žáka nebo pedagoga.

Stadia šikany

1. Zrod ostrakismu: Mírná, převážně psychická forma násilí, kdy okrajový člen skupiny je neoblíben a není uznáván. Ostatní ho odmítají, nebaví se s ním, pomlouvají ho, dělají na jeho účet „drobné“ legrácky, …

2. Fyzická agrese a přitvrzování manipulace: V zátěžových situacích začnou ostrakizovaní žáci sloužit jako hromosvod. Manipulace se přitvrzuje a objeví se fyzická agrese.
3. Vytvoření jádra: Vytváří se skupina agresorů, úderné jádro. Ti začnou spolupracovat a systematicky šikanují nejvhodnější děti, tj. ty v hierarchii nejníže.
4. Většina přijímá normy: Normy agresorů jsou přijímány a stanou se nepsaným zákonem. Platí „Buď jsi s námi nebo proti nám.“ I mírní a ukáznění žáci se začnou chovat krutě.
5. Totalita neboli dokonalá šikana: Násilí jako normu přijímají všichni členové třídy. Žáci jsou rozděleni na dvě sorty – otrokáře a otroky. Ve čtvrtém a pátém stadiu hrozí reálné riziko prorůstání parastruktury šikany do oficiální školní struktury.

Varovné signály šikany

Přímé:

- posměšné poznámky, pokořující přezdívka, nadávky, ponižování, kritika, výtky, …
- nátlak, aby dával věcné nebo peněžité dary
- skutečnost, že se žák podřizuje ponižujícím a panovačným příkazům
- nátlak na žáka k vykonávání nemorálních činů
- honění, strkání, šťouchance, rány, kopání – je nápadné, že je oběť neoplácí
- rvačky, v nichž je jeden zřetelně slabší
- žák se snaží bránit cestou zvýšené agrese, podrážděnosti, odmlouvání učitelům

Nepřímé:

- žák je o přestávce často osamocený, nemá kamarády
- při přestávkách vyhledává blízkost učitelů
- před třídou je nejistý, ustrašený
- stává se uzavřeným
- jeho školní prospěch se někdy náhle a nevysvětlitelně zhoršuje
- jeho věci jsou poškozené nebo zničené, rozházené
- má zašpiněný nebo poškozený oděv
- odmítá vysvětlit poškození a ztráty věcí nebo používá nepravděpodobné výmluvy
- mění svoji pravidelnou cestu do školy a ze školy
- začíná vyhledávat důvody pro absenci ve škole
- odřeniny, modřiny, škrábance nebo řezné rány, které nedovede uspokojivě vysvětlit

Při prevenci i řešení šikany využíváme tyto součásti programu

- zmapování situace
- společné vzdělávání pedagogů
- máme užší realizační tým (ředitelka školy, výchovný poradce, šk. metodik prevence, třídní učitelé)
- volíme společný postup při řešení šikanování
- provádíme primární prevenci ve výuce
- primární prevence probíhá zejména ve škole i mimoškolních aktivitách mimo vyučování
- podstatný je také ochranný režim zakotvený ve školním řádu, dohledy učitelů
- spolupráce s rodiči
- žáci i učitelé mohou využívat školních poradenských služeb
- spolupracujeme se specializovanými zařízeními

Pomoc při počáteční šikaně

- je nutno odhadnout závažnost a formu šikany
- uskutečnit rozhovor s těmi, kteří na šikanování upozornili a také s oběťmi
- je třeba nalézt vhodné svědky
- provést individuální rozhovory se svědky
- předběžně vyhodnotit a zvolit ze dvou typů rozhovoru:
  a) rozhovor s oběťmi a rozhovor s agresory (směřujeme k metodě usmíření)
  b) rozhovor s agresory (směřujeme k metodě vnějšího nátlaku

- realizujeme vhodnou metodu
  a) metoda usmíření
  b) metoda vnějšího nátlaku (výchovný pohovor nebo výchovná komise s agresorem a jeho rodiči)
- rozhovor s rodiči oběti
- práce s celou třídou

Krizový scénář pro výbuch skupinového násilí při pokročilé šikaně

- zvládnutí vlastního šoku – odhad závažnosti a formy šikany
- bezprostřední záchrana oběti, zastavení skupinového násilí
- zalarmování pedagogů

- zabránění domluvě na křivé skupinové výpovědi
- pokračující pomoc oběti (přivolání lékaře)
- oznámení na policii, paralelně – navázání kontaktu se specialistou na šikanování, informace rodičům
- rozhovor s obětí a informátory
- nalezení nespolupracujících svědků
- individuální, případně konfrontační rozhovory se svědky
- rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi agresory, není vhodné konfrontovat agresora (agresory) s obětí (oběťmi)

Náprava: Metoda vnějšího nátlaku a změna konstelace skupiny.

Plán při kyberšikaně

Kdy se škola má začít zabývat kyberšikanou?
Škola by se kyberšikanou měla zabývat vždy, když se o ní dozví. Základním úkolem musí být zmapování konkrétního případu, které nám pomůže se rozhodnout pro správný postup řešení. Poslouží k tomu zodpovězení tří otázek: Týká se kyberšikana žáka mé školy? Jak jsem se informaci dozvěděl? Děje se kyberšikana během vyučování?

Co může dělat pedagog:

- Posílit empatii mezi žáky
- Pracovat na klimatu
- Vést k úctě k druhým
- Dávat pozitivní zpětnou vazbu

Vytvářet dobré vztahy.

Co může dělat škola:

- **Zanese do školního řádu** pravidla používání ICT, internetu a mobilních telefonů (během vyučování, přestávkách, v prostorách školy….).

Co dělat, když jste kyberšikanu zjistili:

1. **Zajistěte ochranu oběti**
   Kontaktujte operátora mobilní sítě nebo zřizovatele www stránek, profilu…atd.
2. **Zajistěte dostupné důkazy s podporou IT kolegy**
3. **Důkladně vyšetřete a žádejte odbornou pomoc**
   Vyšetřete všechny souvislosti se zjištěným incidentem. Zajistěte si podporu a pomoc externího pracovníka (IT expert, PPP, policie….). Kontaktujte a spolupracujte s Facebookem, Instagramem nebo jakýmkoli jiným webovým prostředím, kde ke kyberšikaně došlo.
4. **Opatření**
   Zvolte takové opatření a řešení, které je odpovídající závažnosti prohřešku a důsledkům, které agresor způsobil.
5. **Informujte a poučte rodiče**
   Informujte rodiče oběti i rodiče kyberagresora. Postup a zásady sdělování informací jsou stejné jako u „klasické šikany" (např. NE konfrontace oběti a agresora). **Poučte rodiče** o tom, koho mohou (je vhodné) kontaktovat (Policie ČR, OSPOD, PPP, právní zástupce atd.). Některé případy kyberšikany nespadají do kompetence školy.
6. **Žádejte konečný verdikt a informace**
   Při zapojení a následně celém prošetření případu trvejte na konečném stanovisku všech zainteresovaných institucí (PČR…) a dalších subjektů (rodiče).
7. **Postihy**
   Při postizích agresorů postupujte v souladu se Školním řádem a již vypracovaným krizovým plánem.

Primární prevence proti gamblingu a virtuálním drogám

Seznámení s problematikou gamblingu a prostřednictvím poznání souvislostí a vlastního prožitku eliminovat budoucí riziko gamblingu.

Dílčí cíle:

- Seznámit žáky s pojmy riziko, závislost, hazard
- Seznámit žáky s problematikou výherních hracích automatů, kurzových sázek, video-loterijních terminálů
- Umožnit žákům prožitek z hazardu

Základní charakteristika - gamblingu a virtuálních drog

Patologické hráčství nazývané jako gambling, gamblerství, závislost na automatech apod. patří mezi tzv. návykové a impulsivní poruchy, které jsou charakterizovány třemi základními znaky:

- neschopnost odolat impulsu, pokušení, přestože dotyčný ví, že jeho jednání je nežádoucí,

nedokáže odolat hře a také není v ní schopen přestat

- napětí, předcházející tomuto jednání, které dotyčný nedokáže snížit jinak, než tak, že začne hrát

- hraní je spojeno s pocitem uspokojení, gambler prožívá příjemné vzrušení, jehož intenzita je přímo úměrná výši hazardu, riziku ztráty.

Varovné signály
- člověk hraje častěji a hazardní hra mu zabírá čas, který by mohl trávit (případně dříve trávil) mnohem užitečněji a příjemněji
- zanedbává školu, práci, rodinu, přátele a zájmy
- začne lhát, podvádět, někdy i krást
- ve vztahu ke hře se špatně ovládá - pokračuje v hraní i tehdy, když je v jasném rozporu s jeho zájmy

Vznik závislosti
Závislost na hře vzniká ve třech fázích:

1. Fáze výher -
Občasné hraní s fantazií o veliké výhře, přehnaný optimismus, zvyšování sázek, zvyšování frekvence hraní, přechod k osamělé hře, chlubení se neskutečnými výhrami.

2. Fáze prohrávání -
Objevuje se neschopností přestat s hrou a ztráta kontroly nad svým chováním, skrývání hry před rodinou, půjčování peněz, odklady splátek dluhů. V chování dotyčného je neklid, podrážděnost, uzavřenost, zanedbávání zdraví. Objevují se problémy v rodině a zaměstnání.

3. Fáze zoufalství -
Odcizení rodiny, přátel, popírání vlastní zodpovědnosti, obviňování druhých, trestná činnost, rozpad rodiny, úvahy o sebevraždě a pokusem o ní.

Prevence

Jak mohou rodiče předcházet hráčství u svých dětí?
- Sami hazardně nehrajte a svými penězi na hraní nepřispívejte - rodiče mají nejdůležitější vliv na utváření postojů dětí (př. otázka hodnoty peněz, seznamovat dítě adekvátním způsobem s hospodařením s penězi v rodině).
- Posilujte zdravé sebevědomí dítěte.
- Získejte si plnou nebo alespoň částečnou důvěru dítěte, naučte se naslouchat svým dětem, věnovat jim svůj čas, posilujte jejich vazbu na rodinu.
- Předcházejte nudě, podporujte kvalitní zájmy a záliby.
- Opatřete si dostatek informací a o problému s dítětem zasvěceně hovořte. Otevřeně deklarujte svůj postoj k této problematice.
- Stanovte a důsledně prosazujte zdravá pravidla, za porušení pravidel by měly následovat adekvátní a předem domluvené sankce (např. při hraní krácení kapesného).
- Vneste do finančního hospodaření dítěte pořádek, nedávejte mu větší finanční částky.
- Pokud máte pocit, že problém narůstá, nebojte se spolupráce s odborníky.

Závislost na počítačích a počítačových hrách

Rozlišit hranici mezi koníčkem, zvýšeným užíváním a závislostí je velmi obtížné, už i proto, že na počítači nevzniká závislost fyzická, ale psychická. Přesto můžeme vysledovat určité příznaky, které svědčí pro rozvíjející se závislosti. Mezi hlavní příznaky patří stavy podobné transu při hraní hry, vzpírání se rodičovským zákazům hraní, neschopnost dodržovat časový limit určený pro tuto činnost. K dalším příznakům patří:
• méně vykonané práce
• pocit prázdnoty, když není člověk u počítače
• ztráta kontroly nad časem stráveným u počítače
• brzké vstávání k počítači nebo ponocování u počítače
• rostoucí nervozita a neklid, když delší dobu nemůže hrát
• přemýšlení o počítači, když ho zrovna nepoužívá
• kradení peněz na nákup her
• stále více a více času potřebného k uspokojení ze hry
• lhaní o své závislosti
• hraní kvůli úniku od osobních problémů
• narušené vztahy s rodinou
• zanedbávání učení
• opouštění dřívějších zájmů a přátel
• zhoršující se školní výsledky

Jak předcházet závislosti na počítačových hrách?

• Sledujte, jaké hry děti hrají.
• Uvědomte si, že hry mají i kladné stránky, některé umožňují rozvíjet logiku, postřeh, schopnost orientace ve složité situaci, koordinaci očí a rukou, koncentraci, plánování, řešení problémů a další schopnosti. Důležitý je výběr her.
• Hrajte hry spolu s dítětem a potom si o nich povídejte - pomáháte tak rozlišovat fikci od reality.
• Stanovte striktní limity, kdy může dítě hrát a kdy ne.
• Dávejte pozor, aby dítě nehrálo hry u kamarádů.
• Zjistěte, zda dítě hraním počítačových her neutíká od nějakých problémů.
• V průběhu hraní veďte dítě k tomu, aby si po určité době (př. po hodině) udělalo přestávku, během ní o hře mluvte.
• Podporujte dítě v jiných zájmech.
• Předcházejte tomu, aby se dítě nudilo.
• Posilujte zdravé sebevědomí dítěte.

Zdroj: www.poradenskecentrum.cz

Prevence užívání návykových látek tabák, e-cigarety, alkohol, nelegální drogy, energetické nápoje

Seznámení s problematikou užívání návykových látek mezi dětmi a mladistvými představuje závažný problém. Včasná prevence je klíčová pro zdravý vývoj osobnosti, rozvoj zodpovědnosti a schopnosti činit informovaná rozhodnutí.
Do návykových látek řadíme:

- **Legální látky:** tabák, alkohol, léky, energetické nápoje
- **Nelegální látky:** marihuana, pervitin, extáze, LSD, heroin apod.
- **Nové formy užívání:** e-cigarety, nikotinové sáčky, vaping, kombinace alkoholu s energetickými nápoji

Dílčí cíle prevence

- Posílit povědomí o rizicích užívání návykových látek.
- Rozvíjet dovednosti odmítání a schopnost říci „ne“.
- Podporovat zdravý životní styl a smysluplné trávení volného času.
- Zlepšovat komunikační dovednosti a schopnost řešit stres bez návykových látek.
- Posilovat vztah ke škole, rodině a pozitivním vzorům.
- Seznámit žáky s právními důsledky užívání a šíření návykových látek.

Základní charakteristika návykových látek

Typ látky	Účinky	Rizika
Tabák / e-cigarety	Uvolnění, zklidnění	Nikotinová závislost, poškození plic, srdce, cév
Alkohol	Uvolnění, euforie	Ztráta sebekontroly, poškození jater, riziko úrazů
Nelegální drogy	Krátkodobé pocity štěstí	Závislost, psychózy, trestní odpovědnost
Energetické nápoje	Zvýšení bdělosti, energie	Srdeční arytmie, nespavost, kombinace s alkoholem nebezpečná

Varovné signály užívání návykových látek

- Náhlé změny nálad, podrážděnost
- Zhoršení prospěchu, absence, nezájem o dřívější aktivity
- Změna okruhu přátel
- Změny vzhledu (zarudlé oči, zápach, ztráta váhy)
- Skrytá komunikace, tajnůstkářství
- Finanční problémy, krádeže

Vznik závislosti – fáze

1. Fáze – Experimentování
Zvědavost, tlak skupiny, „jen jednou“. Riziko vzniku tolerance a pocitu zvládání.

2. Fáze – Rekreační užívání
Příležitostné užívání pro zábavu. Riziko postupného zvyšování dávek.

3. Fáze – Pravidelné užívání
Látka se stává součástí života. Rizikem psychická závislost.

4. Fáze – Zneužívání
Užívání navzdory následkům. Rizikem ztráta kontroly.

5. Fáze – Závislost
Nutnost užívat, abstinenční příznaky. Rizikem závažné zdravotní a sociální dopady.

Prevence

Primární prevence (ve škole)

- Témata v hodinách (výchova ke zdraví, občanská nauka, biologie)
- Besedy s odborníky (PPP, policie, lékaři, adiktologové)
- Projektové dny, preventivní programy
- Vedení ke zdravému životnímu stylu – sport, kroužky, umění
- Včasná komunikace mezi učiteli, rodiči a žáky

Sekundární prevence

- Včasné rozpoznání rizikového chování
- Spolupráce s odborníky (školní metodik prevence, výchovný poradce, PPP)
- Individuální práce s žákem

Terciární prevence

- Pomoc závislým – terapie, adiktologická péče
- Resocializace, návrat do běžného života

Rozlišení jednotlivých typů závislostí

Fyzická
Tělo si zvyká na látku, vzniká tolerance a abstinenční příznaky. Příkladem je alkohol, nikotin, heroin.

Psychická
Potřeba látky kvůli náladě nebo úniku od problémů. Příkladem je marihuana, kofein, energetické nápoje.

Sociální
Závislost na skupině nebo životním stylu. Příkladem je „Parta“.

Jak předcházet závislostem ve škole

- Budovat **pozitivní klima** – bezpečné prostředí, kde žák může mluvit o problémech
- **Zážitkové a interaktivní metody** – hry, diskuse, modelové situace
- Vést žáky ke **kritickému myšlení** a schopnosti odolávat tlaku
- Podporovat **zdravé sebevědomí a sebepojetí**
- Pravidelně **informovat rodiče**, nabízet konzultace
- Vyvěsit **kontakty na pomoc** (linky důvěry, krizová centra)
- Aktivně využívat **školního metodika prevence** a preventivní programy akreditované MŠMT

Prevence nošení zbraní a předmětů ohrožujících zdraví

Seznámení s problematikou nošení a používání zbraní či nebezpečných předmětů ve škole je velmi závažným problémem, který ohrožuje bezpečnost všech žáků i zaměstnanců školy. Zbraní či nebezpečným předmětem může být nejen pistole nebo nůž, ale také jakýkoli předmět, který může způsobit zranění (např. teleskopický obušek, boxer, pepřový sprej, laser, airsoftová zbraň, improvizované zbraně).

Cílem prevence je:

- Předcházet výskytu těchto předmětů ve škole,
- Včas rozpoznat varovné signály agresivity, ohrožení nebo rizikového chování,
- A vést žáky k odpovědnosti, empatii a respektu k druhým.

Dílčí cíle prevence

- Zvýšit informovanost o právních a bezpečnostních rizicích nošení zbraní.
- Vést žáky k řešení konfliktů bez použití násilí.
- Rozvíjet sociální dovednosti – sebeovládání, tolerance, respekt.
- Posílit pocit bezpečí ve škole a důvěru mezi žáky a učiteli.
- Naučit žáky zodpovědnosti za své chování a jeho důsledky.
- Posílit spolupráci školy, rodiny a policie při řešení problémů.

Základní charakteristika problematiky

- Zbraň = cokoli, co je určeno k útoku, obraně nebo zastrašení.
- Nebezpečný předmět = jakýkoli předmět, který může ohrozit zdraví nebo život (i když nebyl k útoku původně určen).
- Rizikové chování může být motivováno snahou o sebeobranu, status, přijetí skupinou, zastrašování, nebo touhou po pozornosti.

Z právního hlediska může být nošení či použití zbraně přestupkem nebo trestným činem (např. ublížení na zdraví, vyhrožování, vydírání, nedovolené ozbrojování).

Varovné signály rizikového chování

- Verbální nebo fyzická agresivita vůči spolužákům.
- Zájmy o zbraně, násilné hry, videa, kresby, projevy fascinace násilím.
- Vyhrožování, zastrašování, vulgární komunikace.
- Izolace, frustrace, pocity nespravedlnosti.
- Snižování empatie, necitlivost k utrpení druhých.
- Změna chování – náhlé výbuchy, tajnůstkářství, obranné reakce.
- Přinášení nebezpečných předmětů do školy (např. „na ukázku“).

Vznik rizikového chování – fáze vývoje

1. Fáze – Zvědavost a fascinace
Zájem o zbraně, sledování násilí v médiích. Posilování agrese, otupování vnímání nebezpečí.

2. Fáze – Identifikace se silou
Pocit moci, zájem o vlastnictví zbraně. Vytváření mylného obrazu „síly“ a „respektu“.

3. Fáze – Experimentování
Nošení nebezpečných předmětů (např. nůž „pro jistotu“). Riziko použití v afektu.

4. Fáze – Aktivní používání
Zastrašování, vyhrožování, násilné chování. Trestní odpovědnost, ohrožení života.

5. Fáze – Násilné řešení konfliktů jako norma
Trvalý postoj – násilí jako prostředek řešení problémů. Trvalé poškození sociálních vztahů, vyloučení ze společnosti.

Prevence

Primární prevence (předcházení)

- Výchova k respektu, toleranci, empatii (třídnické hodiny, občanská výchova).
- Nácvik zvládání konfliktů nenásilnými metodami (mediace, modelové situace).
- Besedy s Policií ČR, Městskou policií, odborníky na prevenci kriminality.
- Zapojení do projektů „Bezpečná škola“, „Násilí mezi dětmi“, apod.
- Podpora pozitivního klimatu školy – důvěra, otevřená komunikace.

Sekundární prevence

- Včasné zachycení žáků s rizikovým chováním nebo sklony k agresi.
- Spolupráce se školním psychologem, metodikem prevence, OSPOD.
- Individuální pohovory, dohody o nápravě chování.

Terciární prevence

- Pomoc žákům, kteří se dopustili násilí – terapeutická nebo výchovná opatření.
- Spolupráce s odbornými institucemi (kurátoři, krizová centra, intervenční týmy).
- Resocializace a návrat do kolektivu po nápravě chování.

Jak předcházet nošení zbraní a nebezpečných předmětů ve škole

- Vytvářet bezpečné prostředí, kde se žáci nebojí sdílet problémy.
- Zavést jasná pravidla školy – zákaz nošení a používání nebezpečných předmětů.
- Pravidelně informovat rodiče o povinnostech a rizicích.
- Vést otevřené rozhovory o násilí, bezpečí, zákonech.
- Zajišťovat dohled ve školních prostorách (zejména šatny, toalety).
- Posilovat role školního metodika prevence a krizového plánu školy.
- Zapojovat žáky do programů vrstevnické pomoci – „žáci pro žáky“.
- Využívat pozitivní vzory a podporovat nenásilné řešení konfliktů

Prevence ničení majetku školy a spolužáků

Seznámení s problematikou ničení majetku školy a spolužáků (vandalismus) je jedním z nejčastějších projevů rizikového chování žáků.
Může se projevovat různými formami – od drobných poškození (posprejování lavice, rozbití vybavení) až po úmyslné ničení cizích věcí, zařízení školy nebo osobních předmětů spolužáků.

Tento jev negativně ovlivňuje školní klima, pocit bezpečí a respektu k majetku druhých. Je také právně postihnutelný – může jít o přestupek nebo trestný čin poškození cizí věci.

Cílem prevence je vést žáky k:

- Úctě k majetku svému i cizímu,
- Zodpovědnosti za své chování,
- Porozumění následkům ničení majetku (materiálním i morálním).

Dílčí cíle prevence

- Posílit respekt k hodnotám, majetku a práci druhých.
- Vysvětlit ekonomické a právní důsledky vandalismu.
- Rozvíjet empatii, ohleduplnost a odpovědnost.
- Vést žáky k řešení konfliktů jinou než destruktivní cestou.
- Podporovat pozitivní vztah ke škole a hrdost na prostředí, ve kterém žijí.
- Posilovat spolupráci mezi školou, rodinou a třídním kolektivem.

Základní charakteristika problematiky

Vandalismus znamená úmyslné ničení nebo poškozování majetku – školního, veřejného nebo soukromého.

Motivací může být:

- Nuda, hněv, potřeba pozornosti nebo moci,
- Snaha patřit do skupiny, která takové chování podporuje,
- Pomsta, frustrace, nedostatek empatie.

Zahrnuje např.:

- Posprejování zdí, ničení dveří, lavic, pomůcek, oken, šaten, toalet,
- Poškozování věcí spolužáků (batohy, učebnice, mobily),
- Ničení výzdoby, školních pomůcek, venkovního vybavení školy.

Varovné signály rizikového chování

- Zlehčování nebo bagatelizování škody („To je jen ze srandy“).
- Nevážnost vůči pravidlům, autoritám a cizím věcem.
- Hrubé chování, agresivita, výbuchy vzteku.
- Zájem o ničení, destrukci, agresivní hry, videa.
- Nedostatek empatie, výsměch škodě druhých.
- Časté konflikty, problémy s disciplínou.
- Působení ve skupině, která vandalismus podporuje.

Vznik rizikového chování – fáze vývoje (analogicky k závislosti)

1. Fáze – Experimentování
Jednorázové ničení věci ze zvědavosti nebo v afektu. Rizikem je pocit beztrestnosti, zlehčování činu.

2. Fáze – Opakování chování
Záměrné ničení pro zábavu nebo přijetí skupinou. Rizikem je upevňování negativních vzorců.

3. Fáze – Zvykové chování
Ničení jako projev postoje či odreagování. Rizikem je ztráta empatie, poškození vztahů.

4. Fáze – Závislost na destruktivním projevu
Potřeba vybíjet agresi ničením Rizikem je trvalé agresivní chování, izolace.

5. Fáze – Agresivní životní styl
Násilí a ničení jako běžný způsob chování. Rizikem je sociální vyloučení, trestní odpovědnost.

Prevence

Primární prevence

- Výchova k zodpovědnosti, úctě a ochraně majetku.
- Témata v občanské výchově, etické výchově, třídnických hodinách.
- Projektové dny: „Mám rád svou školu“, „Udržuj pořádek, chraň prostředí“.
- Zapojení žáků do péče o školní prostředí – úklid, výzdoba, opravy.
- Diskuse o následcích vandalismu, právních dopadech a osobní odpovědnosti.
- Posilování vztahů mezi žáky a školou – pocit sounáležitosti a hrdosti.

Sekundární prevence

- Včasné rozpoznání a práce s rizikovými žáky.
- Pohovory se žákem, rodiči, metodikem prevence, školním psychologem.
- Spolupráce s OSPOD, policií nebo obecní samosprávou při řešení škod.

Terciární prevence

- Náprava škody – zapojení žáka do obnovy poškozeného majetku.
- Výchovná opatření – napomenutí, podmínky, dohoda o chování.
- Terapeutická podpora při agresivních projevech.
- Resocializace – opětovné zapojení žáka do kolektivu po nápravě.

Jak předcházet ničení majetku ve škole

- Budovat pozitivní vztah ke škole – žáci se chovají lépe tam, kde se cítí dobře.
- Zapojovat žáky do rozhodování o prostředí školy (výzdoba, úpravy).
- Vést žáky k odpovědnosti – „Škola je naše společné místo“.
- Oceňovat pozitivní chování, nejen trestat negativní.
- Posilovat komunikaci mezi žáky a učiteli – předcházet frustraci.
- Zajistit dohled v rizikových prostorách (šatny, toalety, chodby).
- Vést k úctě k hodnotám, práci a cizím věcem.
- Spolupracovat s rodiči, informovat o škodách a zapojit je do řešení.
- V případě škody řešit věcně, spravedlivě a s cílem nápravy.

Prevence záškoláctví

Seznámení s problematikou záškoláctví (neomluvená absence) je závažnou formou rizikového chování, která ohrožuje vzdělávání, sociální vývoj a budoucnost žáka. Často bývá prvním signálem hlubších problémů – neprospěchu, strachu ze školy, šikany, rodinných potíží nebo demotivace.

Záškoláctví může mít různé podoby:

- občasné neomluvené hodiny,
- pravidelné vynechávání výuky,
- úplné přerušení školní docházky.

Prevence je klíčová – čím dříve se problém zachytí, tím snadnější je jeho řešení.

Dílčí cíle prevence

- Včas rozpoznat žáky ohrožené záškoláctvím.
- Vést žáky k odpovědnosti za vlastní vzdělávání.
- Posílit pozitivní vztah ke škole a učitelům.
- Pomoci žákům řešit problémy, které k záškoláctví vedou.
- Zlepšit spolupráci mezi školou, rodinou a odborníky (OSPOD, PPP).
- Posilovat sebedůvěru, motivaci a smysluplnost vzdělávání.

Základní charakteristika problematiky
Záškoláctví je vědomé a úmyslné neúčastnění se výuky bez řádné omluvy.

Může být:

- Skryté – žák předstírá přítomnost ve škole, ale na výuku nechodí.
- Otevřené – žák se netají tím, že do školy nechce.
- Rodinné – rodiče omlouvají dítě z nepravých důvodů.

Neomluvená absence má často psychologické, sociální a rodinné příčiny.

Dlouhodobé záškoláctví může vést k:

- ztrátě učebních návyků,
- sociální izolaci,
- rizikovému chování (parta, drogy, kriminalita),
- problémům s budoucím zaměstnáním.

Varovné signály záškoláctví

- Časté zpožďování se do školy, neomluvené hodiny.
- Vyhýbání se konkrétním předmětům nebo učitelům.
- Změny v chování – apatie, podrážděnost, ztráta motivace.
- Zhoršení prospěchu, absence domácí přípravy.
- Ztráta zájmu o školní dění.
- Problémy v kolektivu, šikana, nízké sebevědomí.
- Zatajování informací před rodiči a učiteli.

Vznik rizikového chování – fáze vývoje (analogicky k závislosti)

1. Fáze – Ojedinělá absence
Jednotlivé zameškané hodiny (únava, nechuť). Pocit, že „to projde“.

2. Fáze – Opakování chování
Častější absence, vymlouvání, bagatelizace. Vznik návyku na vyhýbání se škole.

3. Fáze – Úmyslné vynechávání výuky
Schválné neúčasti, přetvářka vůči rodičům. Ztráta odpovědnosti, riziko sankcí.

4. Fáze – Chronické záškoláctví
Dlouhodobé, vědomé neplnění školní docházky. Sociální izolace, kriminalita.

5. Fáze – Odmítnutí školy
Úplné přerušení kontaktu se vzděláváním. Vyloučení ze společnosti, závislost na patologickém prostředí.

Prevence

Primární prevence

- Posilování pozitivního vztahu ke škole a učitelům.
- Vytváření přátelské, respektující atmosféry ve třídě.
- Rozvíjení vnitřní motivace k učení.
- Aktivní třídnické hodiny, programy zaměřené na vztahy a týmovou spolupráci.
- Individuální přístup – včasné zachycení nezájmu o výuku.
- Spolupráce s rodiči – pravidelné konzultace, sdílení informací.
- Předávání informací o právní odpovědnosti za školní docházku.

Sekundární prevence

- Okamžitá reakce na první neomluvené hodiny.
- Pohovory se žákem a rodiči, hledání příčin problému.
- Spolupráce s výchovným poradcem, metodikem prevence, OSPOD.
- Nabídka individuální podpory – doučování, mentoring, školní psycholog.

Terciární prevence

- Řešení opakovaného záškoláctví – individuální výchovný plán.
- Zapojení externích institucí – OSPOD, kurátor, policie.
- Motivační rozhovory, dohody o nápravě chování.
- Pomoc při návratu do výuky – podpora kolektivu, pomoc s učivem.

Typy záškoláctví (analogicky k typům závislostí)

Skryté záškoláctví - žák předstírá přítomnost, ale na výuce není, příkladem „Byl jsem ve škole, jen jinde“.
Rodinné záškoláctví - rodiče umožňují vynechávání výuky, příkladem „Pomáhal jsem doma“
Sociální záškoláctví - žák tráví čas s vrstevníky mimo školu, příkladem parta, nákupní centrum.
Emoční záškoláctví - strach, úzkost ze školy nebo učitele, příkladem školní fobie, šikana.
Chronické záškoláctví - dlouhodobé odmítání školní docházky, příkladem úplné odpojení od systému vzdělávání.

Jak předcházet záškoláctví ve škole

- Vytvářet přátelské a bezpečné prostředí, kde se žáci nebojí chyb.
- Včas reagovat na jakékoli náznaky neochoty chodit do školy.
- Posilovat vztah žák–učitel – podpora, zájem, důvěra.
- Individuálně motivovat žáky, oceňovat úsilí, ne jen výsledky.
- Zajistit smysluplnost výuky – propojení s praxí, aktivní metody.
- Zapojovat rodiče – komunikace, společné hledání řešení.
- Prezentovat školu jako přátelské místo – akce, projekty, třídní komunitní aktivity.
- Spolupracovat s odborníky při dlouhodobých absencích.

Plán činností ve školním roce 2026/2027

Úkol	Časový harmonogram	zodpovídá
Poskytovat pedagogům informace z oblasti prevence – informovat je o vhodných preventivních aktivitách pořádaných jinými organizacemi.	Po celý rok	Školní metodik prevence VP
Zajistit přednášku, besedu vhodnou k jednotlivým tématům (drogy, šikana)	Dle nabídky po celý rok	Školní metodik prevence
Průběžně sledovat konkrétní podmínky a situace ve škole z hlediska rizik výskytu soc. patolog. jevů	Po celý rok	Všichni pedagogičtí pracovníci
Informovat pedagogy o způsobech řešení krizových situací v případech výskytu soc. pat. jevů ve škole	Dle situace	VP, ŘŠ
Žákovský parlament - vybrat zástupce tříd, kteří se budou scházet s vedením školy a dalšími pedagogy, budou prezentovat zájmy tříd, tím se budou učit vyjadřovat svoje názory, diskutovat o problémech a přijímat demokratické principy	Září – výběr Schůzky – po celý rok	TU
Vytvářet co nejpříjemnější školní prostředí	Po celý rok	Všichni pedagogové
Upevňovat pozitivní vztahy ve třídě, vést k tomu, aby žáci pomáhali slabším spolužákům.	Po celý rok	TU
Zadat a vyhodnotit sociometrický test	Dle potřeby	TU
Sledovat absenci žáků, předcházet záškoláctví.	Po celý rok	VP, TU
V případě výskytu soc.pat. jevů svolat výchovnou komisi	Po celý rok	Členové komise
Zapojovat žáky do mimoškolní činnosti a podporovat prospěšné aktivity žáků ve volném čase	Po celý rok	Všichni pedagog, pracovníci

Spolupracovat s policií – Přednášky	Dle nabídky	ŘŠ, VP, školní metodik prevence
Zjistit nabídku přednášek a aktivit vztahující se k problematice pohl. přenosných chorob, drog	Dle nabídky	Školní metodik prevence
Vést žáky důsledně a systematicky k osvojování norem mezilidských vztahů založených na demokrat. principech, respektující identitu a individualitu žáka.	Po celý rok	Všichni pedagog. pracovníci

1) Ve školním roce 2026/2027 navázat na spolupráci s Policií ČR
„Preventivní program primární prevence“

Další součástí jsou různé školní i mimoškolní aktivity, při kterých žáci pracují nebo se baví společně a tím se snaží v součinnosti s pedagogy rozvíjet spolupráci i vztahy v pozitivním smyslu, často také přehodnotit vztahy s některými spolužáky.

1. Jednotlivé třídy druhého stupně pořádají se svými třídními učiteli návštěvy kulturních či sportovních zařízení – například návštěvy kina, divadla a dalších kulturních programů.

2. Naše škola umožňuje žákům prvního stupně jednodenní výlety a žákům druhého stupně nejčastěji třídenní výlety. Součástí těchto výletů jsou také různé společenské hry a komunikační aktivity. Pro zájemce se organizuje cyklistický, lyžařský, bruslařský a vodácký kurz.

3. Nově nacvičují program na vánoční besídku jednotlivá osazenstva dětí ze školních kroužků. Besídka se uskutečňuje jako večerní představení pro občany obce.

4. Dušejovský školní jarmark (v rámci Vánočního trhu v Dušejově). Žáci jednotlivých tříd společně vyberou různé výrobky, které potom také společně tvoří. Přitom si také obstarávají materiál, na jednom druhu výrobku spolupracuje nejčastěji skupina žáků.

5. Škola je zapojena do projektových šablon.
Cílem aktivity je příprava a vedení výuky, které vede k rozvoji osobních a sociálních kompetencí dětí a žáků

Vypracováno: Mgr. Pavel Selinger, Ing. Jana Vašků